

Ankica Piasevoli
Sali, Dugi otok

DÒTARICA

– I danas se još povída
da je vèla dõtatica bila.
Baš sãn kurijôža znati.
– Sèdi vùde pa ću ti sve nabrajãti.
Neću ništa zventãti.
More biti da ću čakòli prskoçiti,
ali neću nažuntãti,
jerbò nima nôga ća se ni sítala paricãti.
Po redu ću ti povidãti:
põnila je duzínu velih lancûnov;
o njih šest gornjih rekamãnih.
I šest o pršõne, mãlih.
Dvi duzîne intimêl, stêšo rekamãnih
i z mërlicima inkašãnih.
Çetire kušîna o vune.
I pijumîn o perušîne.
Imbotîdu o svîlnoga bumbãka
i dvi nãvlake da se ne šporkã.
Valênce tri o domãće vune fîne,
i dvi šçavîne z butîge.
Dva kuvertûra:
kupõvni çrljèni i o bêloga bumbãka pletèni.

Dvi tàvaje bêle i dvanàjst tavajòlov.
 Čũdo facòlićov màlih i velih,
 kanavâc i kuhinjskih štrâc.
 Šugamânov dvâjse o špũnje
 i bêlih na stĩnji i na svima ime.
 Dêse māj suknènih i pè prtènih.
 Trêse pâri bićav pletènih:
 dvâjse o vune očrvljènih,
 a dèse o bêloga bumbâka.
 Ki bi je se u to tàka!
 Bolje bi bilo u tabrnâkul!
 – Znan, znan, došlo bi do čakul.
 I ùnda, ča jošćè?
 – Pòdveze crne i bele o kurdèle
 za bićve veživâti,
 i ligâmbi o lâštika,
 ki je nećeju noge stiskâti.
 Dònjih fuštânov o fuštânja
 i madrepolâma, prko dvâjse.
 I tri suknje kâne, ništa manje.
 Pè fuštânov gornjih o kambrića, za sâvdan;
 dva o vune za blâvdan:
 Četire o tĩbita i šatèna
 crnih kako mûrva, ni mĩga, bèna.
 Duzĩnu travèras za posâl;
 o cica i šatèna, a četiri o vune
 modre kako mòre i po njima luzâri.
 Toliko i facòlov za glavu,
 svih kolũrov i cvètov zšâranih.
 I tri svilna za prko ramèn,
 s dugâškin stĩnjima malo zgòr kolèn.
 Dva faceletũna kupljèna,
 i tri pletèna, u tri kolũra črvljèna.
 Dvi šjâlpe i na cepèlu šlàpe,
 za po kući capelâti.
 Mudânat svake šòrte:
 na kurdèle za kolo pâsa veživâti
 i otvorene zdòla da se mòre žveltĩje posrâti
 i inpĩje popišâti;
 dũgaških i krâtkih,
 o fuštânja i madrepolâma, da bi trêse.
 – Dobro ću gujicu stepliti.
 Ča mi imaš jošćè povĩti?
 – A ča, ćũti pa ćes ćũti:

Košûlj belih rekamânih,
 dugaških i krâtkih, ki bi pobroji.
 Blûž o tîbita i cîca za sâvdan,
 a svîlnih i o velûda za blâvdan,
 višje nego fuštânov.
 Kapotîn o pâna i buštîne za cîce držati,
 prfîn i ubôjci ko je bude volja kopâti.
 Postòlov basètih i na tâci o kože i laka,
 pe-šest pari kako principêša.
 Šuperbâca, drži se, kako madrêbadêša!
 Škarpînov novih têker kurdelânih.
 Nis ih brojila, na dno kôfe ih je zabîla.
 Nî je to bilo dosta, kako da je bûska
 i da ima sto nog, nakrcâla je u sakêtac:
 bîgulice za poplâti, nâplate tri kvadrêla,
 za novi škarpîni činiti i ũsanja za škofûni pošivâti.
 Prtrêsla je cêlu kuću i vâzela
 muškô i žênsko kopîto za činiti obûcu.
 Čûdo bjankarije i robe pîtene
 ponile su je divojke naprêcene.
 Trêse kôf su na glavâmi nosîle,
 kako da su z tîrganja hodîle.
 – Ča si fermâla, oli ni više ča imala?
 – Da imala? Čûti:
 Dva tapêja kâna na mòdre i črljêne rîge.
 I jenôga dugaškôga z kraja na kraj kâmare,
 novoga z butîge.
 – Govori se najvišja dõtariça dosêle.
 – Je! Je, je moja sêle, još imaš ča čuti:
 Kolâjnu o zlata za tri puta kòlo vrâta.
 Viťicu i tri prstena zlâtna.
 Puntapêt, brunculêt, ča je je dala sântula o Grada.
 Renćini z pînduljima za se naprlitâti,
 i moretîne za ušî probijâti.
 Dvi kânice kâne, svaka drugih kolûrov,
 Duzînu žmûlov.
 Kudîlju, bretenâ, prsukovâlo, kanôl za zâpas zadîti,
 ka pletê na igle debele i tânke, kih ni zaboravila vřci.
 Kartêlicu ígal mâlih i velih, kvadrenjâču i šilo
 (u gujicu je se dobôvda zabilo).
 Žizjal, drêtve i vòska za pošivâti.
 Ma ki će sve znati?
 Dvanâjst rokêlov konca crnoga i bèloga za na ruke
 i za na mâkinu šiti, mogla bi šalturîca biti.

Çèse macèt bumbâka, dvâjse kuđiljic vune,
bêle, sûre i cërne.
Svake šôrte gomètulov za rekamivâti,
da ima čâ činiti ka se s polja vřne.
Mâkinu za šiti na ruke,
a mðre ju i na noge impjantâti.
Tri ðvčine žive i sèdan ubijenih za pir.
To još niko ni vidi živ.
– Tolika ingordîžija?
– Pokupila je i čavli z kuće,
a dòmaka su ostali prez obuće.
Sa ćuti vò:
Njivu u polju i dvâjse stûpov.
– Ma ča mi govoriš?
– Particèlu na Grpâšćak i drvâšćak.
Kosír za brime i kiće brati.
Spâru šâru o křpic za na glavu
kâbli vode nositi i drugu o suknène bičve
za spo brimên vřći.
Komò bãso na četire kašète
i visoko na šest za bjankariju uštivâti.
Ćikarice vele i male za na komò poštivâti.
Štrike rekamâne za na komò i škabèli.
Koltrîne za na cåkla,
I vele za bonegrâcije, do tlohâ.
Baûl i skrînju za suknenu robu držâti.
Moraće ih u kamarîn kacâti.
Põnila je i bânčić za u crikvu,
prfîn i svoju zikvu,
a ki zna će li dice imati.
Sekřva je je paričala armerûn i škabèli,
kočetu bašćânsku i pajarïcu,
kõžice o jânjcov za pod dicu.
Štramci o vune, vřčinu, kâin i bròku
o majòlika, na levamânu.
– Ja ti kâžen da će imati dobrîn kâmaru prkrcânu.

Sale, na Dan sv. Ane 1994.

MANJE POZNATE SALJSKE RIČI U DÕTARICI:

bânčić	– mala niska drvena klupica
baûl	– drveni sanduk za držanje rublja
bëna	– glupak, budala
bìgulica	– juneća štavljena koža za potplate
bjankarija	– rubenina, posteljina
bonégrãcije	– nosač zavjesa
branculèt	– narukvica
bròka	– posuda za čistu vodu na umivaoniku
bûska	– smrdljiva stonoga
buštîna	– starinski ženski prsluk
capèla	– potpetena obuća (capelati)
čic	– vrsta tankog platna
črvljèno	– obojeno
čikarica	– šalica za crnu kavu
drvâščak	– konop za drva
faceletûn	– veliki vuneni šal
fuštân	– naborana starinska suknja
fuštànj	– vrsta platna, flanel
gomètul	– klupko konca
imbotîda	– poplun, jorgan
inkašãno	– umetnuta čipka kroz jastučnicu
intimèla	– jastučnica
kaîn	– lavor, umivaonik
kãmara	– soba
kamarîn	– sobičak
kambrik	– pamučno platno dizajnirano
kanavãca	– kuhinjska krpa
kànica	– otkani pojas od vune
kanòl	– drveni držač igle za pletenje
kapotîn	– ženski kratki kaputić
kîće	– posječeno zeleno granje za stoku
kočèta	– bračni krevet (baščanska postilja)
kolájna	– lančić, ogrlica
koltrîne	– zavjese, zastori
komò	– komoda, onizak ormar za rublje
kosîr	– mala, ručna zaobljena sjekirica
kòžica	– suha janjeća kožica
kudîljica	– smotana očešljana vuna za predenje
kurdèla	– vrpca
kurdelàti	– obrubiti vrpcom
kušîn	– jastuk
kvadrenjãca	– velika igla sa širokim ušicama
levamân	– umivaonik
lancûn	– plahta
ligãmbi	– podvezice za čarape od lastika
luzãri	– ruže, cvjetovi
madrebãdèša	– priorica samostana
madrepòlam	– tanko svilenkasto platno

macèta	– smotak, namotaj
majòlika	– porculan, keramika
màkina	– šivaći stroj
mêrlíc	– čipka
mìga	– uzrečica: nipošto
moretîna	– naušnica s likom crnkinje
mudânte	– gaće, gaćice
nâplata	– štavljena koža za gornji dio obuće
naprlitâti	– iskititi, uresiti
nažuntâti	– nadodati, dodati
očrvljeno	– obojeno
pajarîca	– slamarica
paričâti	– spremiti
particèla	– parcela, čestica
perušine	– perje
pijumîn	– pokrivač od perja, perina
pîndulji	– privjesci
pòdveze	– vezice za čarape
prfân	– čak
principèša	– princeza
prukovàlo	– vreteno za sukanje vune
pršòna	– jedna osoba (misli se na krevet)
prtèno	– platneno, pamučno
puntapèt	– broš
rèkam	– izrađen vezom
renćîni	– naušnice
rokêl	– kalem konca
sântula	– kuma
spàra	– podmetač na glavi za nošenje tereta
stînji	– končani privjesci
šalturîca	– krojačica
šatên	– saten, crna tkanina za fuštane
ščavîna	– mekani vuneni pokrivač
šjâlpa	– šal, plet
škarpîni	– domaća obuća
špùnja	– frotir
škabêl	– noćni ormarić
štramàc	– madrac
štrîka	– izrađeni podmetač, za stoliće i ormariće (stolnjak)
šuperbàča	– oholica, gizdava, uznosita
tîbit	– tibet crno platno za fuštane
travèrsa	– pregača
ùbojci	– seljačka obuća prišivena na vunene čarape
ùsanje	– štavljena koža za potplate (od vola)
valênca	– gunj, vuneni tkani pokrivač
vitîca	– vjenčani prsten, vera
vřčina	– noćna posuda
žizjâl	– naprstak
žvèlto	– hitro, brzo